

Samtalsmaterial

GUD SÅG ATT DET VAR GOTT

Att vara människa och kyrka i klimatnödens tid

Inför samtalet

Att samtala med varandra ger ofta nya perspektiv. Genom att mötas får vi möjlighet att ta del av hur andra tänker och kan samtidigt pröva egna tankar.

Det här samtalsmaterialet har Stockholms stift och Sensus studieförbund skapat för att främja samtal utifrån biskop Andreas Holmbergs herdabrev, boken *Gud såg att det var gott – Att vara människa och kyrka i klimatnödens tid*. Sidhänvisningarna är till den boken. Lena Sjöberg har gjort illustrationer som fördjupar. Endast fantasin sätter gränser för samtalets sammanhang. Kanske är det en samtalsgrupp på biblioteket, i en ungdomsgrupp, ett interreligiöst möte, ett kyrkoråd eller på en arbetsplats.

Tanken är att du ska kunna röra dig i samtalsmaterialet som du vill, stanna där du vill eller följa ett färgtema. När du scrollar eller bläddrar kommer du upptäcka olika förslag på samtal och övningar. Fokus är på bokens sju nycklar. Materialets färgteman har olika ingångar:

– om jag	– med bibelfördjupning
– om vi	– med övningar
– om handling	– med fördjupande frågor

Samtalsmaterialet börjar med frågor utifrån bokens två första kapitel, ”Teologisk grund” och ”Kallade till omvändelse”. Därefter är fokus på nycklarna i boken. De avslutande frågorna anknyter både till den teologiska grunden och till temat ”Hopp och trotsig glädje”.

Vi vill uppmuntra till samtal som utmanar, och möten där nya idéer och insikter kan uppstå. För ett gott samtal behövs en trygg, öppen och tillåtande miljö. Vi samtalar inte för att ”få rätt” utan för att berika varandra. Några råd:

- Börja gärna med att alla presenterar sig och delar sina förväntningar.
- Vi är här för vår egen skull.
- Det är bra att vi är olika, det ger en bredare och djupare förståelse.
- Vi talar personligt och utgår från egna erfarenheter.
- Vi lyssnar på varandra.
- Det som sägs i gruppen stannar inom gruppen.

Tveka inte att kontakta ditt närmaste Sensuskontor www.sensus.se som gärna är till stöd. Glöm inte att du kan rapportera samtalsträffarna som studiecirkel. Lycka till med goda samtal om att vara människa och kyrka i klimatnödens tid.

För Stockholms stift och Sensus, april 2023

Eva Ajaxén
verksamhetsutvecklare Sensus

Boel Hössjer Sundman
stiftsprost

Ulrika Jonsson
beteendevetare

Elsa Levinson
klimat- och hållbarhetssamordnare

Genom att scanna QR-koden kommer du till Stockholms stifts webbsida med aktuell information utifrån boken, bokens psalmer samt litteraturhänvisningar.

Boken kan beställas på www.verbum.se

Teologisk grund, behov av omvändelse

• Vårt ansvar

I boken står att det som skiljer människan från andra varelser är ansvaret (s. 18). Älgen och torsken har inte ansvar för vad som händer med livet på jorden, men det har människan.

- Vad innebär det ansvaret för enskilda, kyrka och samhälle?

• Klimatnöd för dig

Biskop Andreas skriver om ordet "klimatnöd" som en viktig utgångspunkt. Det handlar om en grundläggande nöd på jorden, en livskris för jordens livsförutsättningar (s. 10–11).

- Vad betyder "klimatnöd" för dig? Tycker du att samhällets agerande idag speglar klimatnöden?

• Bibeln – bergen jublar, strutsar prisar Gud

Det finns en mänsklig självupptagenhet i kristen tradition (s. 16). Ändå berättar Bibeln om att Gud har omsorg om hela skapelsen och att naturen och djuren är aktiva. Leta upp några eller alla bibeltexterna som det hänvisas till i marginalen s. 17.

- Vilka är subjekt i bibeltexterna?
- Är du förvånad över hur natur och djur beskrivs?

• Din tro i praktiken

Det är inte helt ovanligt med åsikten att frågor om klimatet inte är andliga frågor, att kristna borde tala om Jesus istället. Andreas skriver: "Det är just på grund av Jesus och vår kristna tro som vi måste engagera oss i dessa frågor. En kristen kan inte med trovärdighet säga att det där med klimatkrisen har inte med min tro att göra." (s. 12–13).

- På vilket sätt hör din kristna tro ihop med engagemang för klimatet?

• Bibeln – ändra ert sätt att tänka

Det råder ekumenisk samstämmighet om behovet av omvändelse för att rädda planeten (sid. 34). Biskop Andreas tar avstamp i Markusevangeliet 1:15 och textens nyöversättning. Slå upp Markusevangeliet 1:15 och jämför med nyöversättningen som återges i boken (sid. 36).

- Vad betyder det som enskild och tillsammans att "ändra sättet att tänka"?

Fundera vidare utifrån s. 36–37 i boken:

- Om kopplingen mellan tanke och handling (s. 36).
- Om att förändringen inte är en händelse utan något som pågår hela tiden (s. 37).
- Om att kallelsen är riktad till människor tillsammans och inte som utspridda "jag" (s. 37).
- Vilka tankar väcks?

Ta skuld, sorg och vrede på allvar

• Jag

”Många bär på en diffus och ofta outtalad känsla av skuld. Någonstans förstår och vet vi att det är människor i vår del av världen och med vårt sätt att leva som orsakat mycket av klimatkrisen. Vi tröstar och försvarar oss med att vi inte visste bättre, att vi inte förstod, men känslan av skuld dröjer sig ändå kvar.” (s. 47).

- För vad känner du klimatsorg och klimatvrede?
- Kan du sätta ord på din delaktighet i klimatkrisen?

• Vi

”Den första nyckeln är att ta upplevelser av skuld, sorg och vrede på allvar. Både som enskilda och som samhällsgemenskap behöver vi bejaka och ta in att vi faktiskt är delaktiga, medskyldiga, till den allvarliga situation vi befinner oss i.” (s. 47).

- Vilka handlingar eller brist på handlingar bär vi som samhällsgemenskap skuld för?

• Agera

I boken sägs att skuld, sorg och vrede ”är signaler att ta fasta på och ge uttryck för” (s. 47).

- Det du känner mest skuld, sorg eller vrede över, kan det vara det som betyder mest för dig att ändra på eller kämpa för?
- Skriv ner vad du kan ändra på/kämpa för som ger en förändring?

• Bibeln

På s. 48 finns hänvisning till flera bibeltexter som handlar om att ta skuld, sorg och vrede på allvar, med start i Psaltaren 32:3–5. Stanna i Psaltartexten och gå gärna vidare till de andra bibeltexterna som finns som hänvisning i marginalen på samma sida.

- Vad handlar texterna om för dig?
- På vilket sätt förmedlar bibeltexterna att vi kan få befrielse genom att ta skulden och sorgen på allvar?

Väck förundran och fascination

• Jag

- Vad känner du förundran/"wow", inför?

I boken står om en "kollektiv mänsklig självupptagenhet". Om att allt i världen "utöver oss människor enbart är scenografi i våra liv. Som om allt runt omkring oss – marken vi går på, träden, gråsuggan – är statister i våra liv och saknar egenvärde." (s.16).

- Känner du igen dig i det sättet att se på natur och djur – på träden och gråsuggan?
- Vad får det för betydelse att tänka så?

• Vi

"Bibeln vittnar om att Gud älskar och har omsorg om hela skapelsen och att naturen har ett egenvärde." (s. 16).

- Vilka exempel finns när vi behandlar naturen som att den har ett egenvärde?
- Vilka exempel finns när vi behandlar naturen som något som ska ge värde åt oss?

• Agera

Klimatpsykologer försöker förstå varför vi inte ändrar oss, fastän vi har klimatfakta. I boken står att fascinationen över naturens finurlighet, skönhet och mångfald verkar kunna ge kraft på ett djupare sätt för att få oss att ändra sättet att tänka (s. 55).

- Varför har vi så svårt att ta till oss fakta?
- Kom på en sak du kan göra för att på ett nytt sätt se gåvan i djur och natur?
- Vad kan du göra för att väcka andra till samma resa?

• Bibeln

Tänk att Gud bryr sig om vad som händer med varje varelse på jorden. I Lukas-evangeliet 12:6 och Matteusevangeliet 10:29 talar Jesus om fåglar. Gå till de båda bibeltexterna och läs tillsammans.

- Hur hänger texterna ihop med förundran och fascination?
- Fundera vidare – vad betyder då varje individ för Gud?

Se vidare i boken s. 19.

Odla tacksamhet och förnöjsamhet

• Jag

”Vi har drickbart vatten i kranen, mat i kylskåpet, fungerande elnät, sjukvård, gratis skola och mycket annat. Jag försöker komma på när jag senast kände tacksamhet för det.” (s. 62).

- Är det någon vardagsföreteelse idag som du särskilt vill säga tack för?
- Kommer du ihåg? Vad kände du dig tacksam för som barn?

• Agera

I boken uppmärksammas en kultur där människan framför allt ses som konsument, ja som om det var människans grundläggande identitet (s. 63).

- Hur kan vi bidra till att se på människan som medborgare i första hand?
- Vad kan vi göra i församlingen, föreningen, ja i lokalsamhället, för en sådan förändring?

• Vi

”Vi ska naturligtvis inte blunda för det som är svårt i livet och för att några av oss har det oerhört tufft... Med det sagt vågar jag påstå att vi i Sverige generellt lever i en kultur av otacksamhet. Vi är omgivna av mycket som är gott, bra och fantastiskt som vi till största del tar för givet.” (s. 61).

- Håller du med?
- Vad tar vi generellt för givet?

• Bibeln

I Bibeln finns många texter som uttrycker tacksamhet och uppmanar till tacksamhet över det Gud gjort och gör, och över andra människor. Ett exempel finns i andra brevet till församlingen i den stora staden Thessaloniki, (1 Thes. kapitel 1 vers 3).

- Hur hänger texten ihop med tacksamhet och förnöjsamhet?
- Om du vill gå vidare – sök i bibeln.se på ”tacksamhet” och ”förfnöjsamhet” och välj ut någon text. Vad säger den texten om tacksamhet respektive förfnöjsamhet?

Återupptäck och återerövra "vi"

• Jag

Gud kallar oss till "vin" som är större än kärnfamiljen, den nära släkten och våra närmaste vänner (s. 70).

- Vad betyder "vi" för dig?
- Är natur och djur en del av ditt "vi"?
- Vilka "vi" skulle du vilja utveckla i ditt liv, som sträcker sig utanför de du redan känner?

• Vi

I boken ställs frågan: "med vilken rätt lever vi på ett sätt som försämrar livsvillkoren för kommande generationer, våra barnbarn och deras barnbarn?" (s. 29).

- Håller du med? Varför/varför inte?
- På vilket sätt kan vi återupptäcka och återerövra ett bredare "vi" som täcker in de som drabbas nu, djur och natur, samt kommande generationer?

• Agera

I boken står om att ett gott samhälle förutsätter att vi ser på oss själva och varandra som medborgare och som delar av en samhällsgemenskap. Att det finns många goda krafter att kroka arm med (s. 69, 71).

- Vilka aktörer skulle du vilja att du själv eller att ditt sammanhang; förening eller församling, samarbetar med?
- Vad skulle ni tillsammans kunna göra som gynnar samhället, djur och naturen?

• Bibeln

I Markusevangeliet 3:31–35 beskrivs ett möte när Jesu mamma och syskon söker upp Jesus. I boken s. 70 står att det är en text med många bottnar. Läs bibeltexten tillsammans.

- Vad handlar texten om för dig?
- Hur hänger texten ihop med nyckeln att vara ett "vi"?
- Fundera vidare – vad kan den här texten betyda till exempel i en förening eller i en församling?

Älska på

• Jag

Nyckeln att "älska på" handlar om en kallelse att älska medmänniskor och hela skapelsen. Klimatnöden "ropar på oss, att ta det uppdraget på än större allvar". Utgångspunkten är nåd, den grundläggande identiteten att vara villkorslöst älskad av Gud (s. 77).

- Vad är dina drivkrafter för engagemang i klimatnödens tid?
- Hur kan du ställa dig till förfogande för kallelsen att "älska på"?

• Agera

Nyckeln att "älska på" ger drivkraft och uppmanar till aktiv handling. Vi är älskade och bemyndigade. Vi har ansvar att inte bara prata, utan också göra. Fundera först själv och dela därefter med varandra:

- Nuläge: Vad gör jag idag för att påverka klimatnöden i min närvärld och i min omvärld?
- Vad hindrar mig?
- Önskat läge: Om tre år skulle jag vilja ha bidragit med följande förändring...

• Vi

I boken står om uppdraget att älska, utifrån olika perspektiv: "Sannolikt behöver det också sägas oftare i en tid och kultur där vi har lättare för att tala om våra rättigheter som individer än om våra skyldigheter som medborgare" (s. 77).

Det finns demokratiska skyldigheter som medborgare, som att gripa in om vi ser någon bli utsatt för brott.

- Vilka skyldigheter behöver vi värna mer – som ett uttryck för vår kärlek till omvärlden?

• Bibeln

I Johannesevangeliet 15:9 uppmanar Jesus oss att "bli kvar i min kärlek". I textens fortsättning, vers 10–12 står om det bud Jesus ger. Läs hela texten (Joh. 15:9–12) tillsammans.

- Hur hänger texten ihop med nyckeln "Älska på" – att vi är älskade, och har en kallelse att älska?
- Fundera vidare – vad kan den här texten betyda i en församling?

Läs vidare i boken s. 77–78.

Måla nya bilder av det goda livet

• Jag

Att forma nya eller återupptäcka gamla berättelser och visioner som bär i klimatkrisens tid handlar den sjätte nyckeln om. Den berör grundfrågor som människor funderat på under lång tid, som vad rikedom egentligen är, om mening och lycka (sid. 83, 87).

- När är du rik?
- När känner du dig lycklig?
- Vad är värt att sträva efter?
- Vad vill du bli ihågkommen för?

• Agera

Den förändring som behövs handlar om hela samhället: "Tillsammans behöver vi tänka nya tankar och forma nya visioner om vilket samhälle vi vill ha och gemensamt sträva mot." (s. 36–37).

- Hur ser vår bild ut av ett hållbart samhälle?
- Vilka steg kan vi ta för att förverkliga den bilden?

• Vi

I boken står om att det behövs influencers som hjälper oss att vända om, ändra sättet att tänka, ja måla andra bilder av livet (s. 83–84).

- Hur kan ditt sammanhang influera i samhället – utmana värderingar och ge nya bilder om vad ett gott liv är?
- Vad behöver vi lämna?
- Vad behöver vi fortsätta med?
- Vad är kyrkans speciella bidrag?

• Bibeln

I boken står att "Jesus använde sig dock inte bara av ord. I hög grad berättade och målade han bilder av det goda samhället – Guds rike – i sina handlingar. I det han gjorde och inte gjorde, i det han valde och valde bort" (s. 85).

- Vilka/vilken bibelberättelse är en ledstjärna och inspiration för dig om det goda livet?

ÖVNING

”Jag vill uppmuntra er i församlingarna att skapa många rum och sammanhang som ger människor möjlighet att gemensamt ställa och söka svar på stora existentiella frågor. Utforma arenor där personer från olika sammanhang i lokalsamhället kan träffas: konstnärer och kommunala verksamheter, föreningar och företag, författare och företrädare för andra religiösa traditioner – ja personer med vilka vi delar liv” (s. 88). I den här texten står om hur vi kan agera tillsammans. Här är förslag för nästa steg:

- Skriv ner frågan: Vad kännetecknar ett gott liv?
- Fundera enskilt och skriv upp fem saker som utifrån ditt perspektiv svarar på frågan.
- Dela upp er i mindre grupper och dela vad ni skrivit.
- Stanna i fem saker som gruppen tycker är viktigast.
- Utse en person från varje grupp och låt gruppernas representanter mötas i ett gemensamt samtal och se om de gemensamt kan hitta fem ord som kännetecknar ett gott liv. Övriga i grupperna lyssnar till samtalet.

Plats för dina tankar:

Vila

• Jag

Den sjunde nyckeln handlar om dygnsvila och längre och kortare pauser i vardagen. Vilan värnar några av våra värdefullaste gåvor: intuition, fantasi, samvete och kreativitet (s. 93–94).

- Hur vilar och pausar du?
- Är det något du skulle kunna ge större utrymme?

• Agera

”Vilan skärper blicken för det som inte är som det ska – orättvisor, lidande, ondska – och driver oss därmed till att i ord och handling älska” (s. 94).

- Känner du igen att det är så?
- Ge något exempel från vardagen då detta blivit tydligt.

• Vi

”Fomo” (fear of missing out), kan vara som ett fångelse, där ”jomo” (joy of missing out) är ett bättre alternativ (s. 91).

- Hur kan vi bryta behovet av att alltid vara uppkopplade och istället hitta oaser av vila?
- Vilka tecken på kollektiv brist på vila i samhället ser ni? Vad kan det leda till?

• Bibeln

Till och med Gud vilar kan vi läsa i början av Bibeln. Stanna i bibeltexterna i 1 Mos 2:2–3, 2 Mos 31:17 och 2 Mos 34:21.

- Vad handlar texterna om för dig?
- Hur hänger texterna ihop med nyckeln om att ”vila”?

Ytterligare fördjupning:

Slå upp bibeltexterna ur evangelierna, om Jesus som vilade, som det står om på s. 95 och utgå från samma frågor.

ÖVNING

Intervjua gärna någon/några som ni samarbetar med, från ett annat sammanhang än det egna.

Ställ nyfikna och utforskande frågor om hur andra pausar och vilar.

- Hur gör de för att återhämta sig?
- Hur tänker de kring behovet av återhämtning för ett samhälle?
Vad skulle det kunna betyda?

Plats för dina tankar:

Hopp och trotsig glädje

• Jag

- Vilken eller vilka av nycklarna talar tydligast till dig? Varför?

• Vi

- Vad kan nycklarna betyda i ditt lokala sammanhang eller i församlingen?

• Politik och moralism

Ibland framförs kritik mot att kyrkan är för "politisk" (s. 38). I svensk historia de senaste 100 åren finns många exempel på att kyrkan engagerat sig både i det som uppfattats som "höger" och "vänster". Biskop Andreas skriver om kyrkan och andlighet som en självklar del av samhället, att samhällsengagemang hör till kristet liv.

- Vad är skillnaden mellan samhällsengagemang och partipolitik?
- Hur kan vi uppmuntra varandra för att i samhället vara modiga röster och tillsammans ändra sättet att tänka?
- Hur undviker kyrkan att bli moraliserande – utan att vara intetsägande?

• Frälsning i Jesus Kristus för hela världen

Biskop Andreas talar om en mänsklig självcentrerad syn på natur och djur, och några av fördjupningsfrågorna här handlar om det. Som alternativ målar han bilden av ett gott liv, med hopp och trotsig glädje, för alla varelser – det Jesus kallar Guds rike (s. 100). Tillsammans med allt liv väntar vi på befrielse och återfödelse i Jesus Kristus (s. 102). Frälsningen gäller inte bara människan, utan hela världen.

- Vad innebär Guds rike – vad ser vi framför oss?
- Hur kan kyrkan, och kyrkans ledare, se till att inte kantra i en frälsningsteologi som blir egoistisk, och mest handlar om människans frälsning?

• Jordens salt och ljus

Kyrkan är både salt och ljus i världen: ”Som jordens salt kan kyrkan utmana och ställa livsnödvändiga frågor. Som världens ljus kan kyrkan visa vägen och förena sig med andra goda krafter i strävan efter förhållningssätt, värderingar och ideal som värnar skapelsen och befriar till glädje” (s. 100).

- Vad är det att vara salt och ljus?
- Vad ser vi framför oss – hur kan kyrkan i våra sammanhang bidra till en sådan förändring?
- Vilka av våra egna fantastiska skatter – som individer och gemenskaper – (s. 103) vill vi ställa till förfogande för en rättvis värld?

Gud, vi ställer oss till ditt förfogande.

Vår kunskap och erfarenhet.

Våra gåvor och styrkor.

Vår tid och kraft.

Våra brister och tillkortakommanden.

Ja, allt som vi är ställer vi till ditt förfogande.

Använd oss.

Låt vårt arbete och våra ansträngningar bli till glädje och nytta för oss, våra medmänniskor och hela din skapelse.

I Jesu Kristi namn.

Amen.

